

SIPERIAN
SUOMALAISET SIIRTOLAT.

KIRJOITTI

J. G. GRANÖ.

HELSINGISSÄ 1905.

SIPERIAN
SUOMALAISET SIIRTOLAT.

KIRJOTTI

J. G. GRANÖ.

HELSINGISSÄ 1905.

näköispainos ntamo 2012
ISBN 978-952-215-354-8

Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

www.ntamo.net

KUOPIO, 1905
K. MALMSTRÖM'IN KIRJAPAINO

Kirjottaessani Siperian suomalaisista siirtoloista, olen suurimmaksi osaksi nojautunut niihin havaintoihin ja muistiinpanoihin, joita matkoillani kesällä vuonna 1902 tein. Sitäpaitsi olen kuvaillessani siirtolojen vaiheita käyttänyt lähteenäni rovasti *J. Granö'n* vuonna 1893 julkaisemaa teosta Kuusi vuotta Siperiassa.

Mitä muuten siirtoloihin tulee, en tietojen puutteessa ole voinut saavuttaa sitä täydellisyyttä, jota olisin toivonut. Olisihan ollut paikallaan selittää tarkemmin esim. siirtolojen maalajit ja muut geologiset muodostumat. Niinikään olisi pitänyt puhua laajemmin kasvi- ja eläinkunnasta. Mutta toisaalta kävisi mahdottomaksi lyhyessä kirjoituksessa käydä tarkemmin yksityiskohtiin, kun on tarkoituksena saada, valaisemalla eri puolia tasa-arvoisesti, kokonaiskuva luoduksi. Olen sentähden tyytynyt pääpiirteisiin.

Venäläiset mitat olen muuttanut metrisiksi ja käyttämissäni venäläisissä paikkojen nimissä ja muissa sanoissa olen merkinnyt 3-kirjaimen z:lla, ж:n zh:lla, ш:n sh:lla, ч:n tsh:lla, ш:n shtsh:lla ja н:n y:llä. Muuten olen noudattanut alkukielen kirjoitus- eikä ääntämistapaa. Aivan väärän ääntämisen välttämiseksi olen kuitenkin useimmiten merkinnyt venäläisen е:n je:llä.

Johdanto.

Vuonna 1802 oli pieni suomalaisjoukkue matkalla kaukaiseen maahan. Sietämätön oli maaorjuus kotimaassa, Inkerissä, ollut. Mutta nyt oli päästy pahasta, vapauden toivo kultasi hämärän tulevaisuuden, ja tieto saada käyttää kaiken aikansa omaan työhönsä ilahdutti mieliä. Aleksanteri I, armollinen hallitsija, oli suostunut heidän pyyntöönsä, oli sallinut heidän uudisasukkaina muuttaa Siperiaan.

Suomalaisia oli ennenkin ollut Siperiassa. Sotavankeina olivat he siellä eläneet jo 18:n vuosisadan alkupuoliskolla, Pultavan päivien jälkeen. Mutta aikoja sitten olivat vanhat sotasankarit muuttaneet pois tästä elämästä, kun inkeriläiset perustivat Länsi-Siperiaan ensimmäisen suomalaisen siirtolan. Paikka valittiin Tobolskin kuvernementin Tjukalinskin piirissä. Parikymmentä virttaa Ik-järven länsipuolella oli kauniita koivumetsikköjä, joissa rakennuspuita oli riittävästi, ja tasasta, peltomaaksi soveltuvaa tannerta. Pienen järven rannalle rakennettiin ensimmäiset talot, ja kylälle annettiin nimeksi *Ryzhkova*.

Ryzhkovaa voisimme nimittää kantasiirtolaksi. Sieltä on ajotaisin lähtenyt perheitä muualle perustamaan uusia suomalaiskyliä, ja useat sittemmin Suomesta tulleista pahantekijöistä ovat ryzhkovalaisista polveutuneita inkeriläisnaisia naineet.

Vuonna 1848 paloi Ryzhkovan siirtola suurimmaksi osaksi, ja tämä aiheutti kahden uuden siirtolan synnyn. Muutamat niistä, jotka olivat joutuneet kodittomiksi, päättivät nimittäin hakea itselleen uusia, parempia asuinpaikkoja. Niin perustivat he vuonna 1849 kaksi siirtolaa, *Bugene'n* ja *Bojarka'n*, Ryzhkovan pohjoispuolella oleviin soisiin metsäseutuihin. Molemmat ovat Tobolskin kuvernementissä, edellinen Tara'n, jälkimäinen Tjukalinskin piirissä.

Mutta Ryzhkovaan oli vuosien vieriessä tullut uusia asukkaita. Noudattaen keisarillistä käskyä vuodelta 1843, jonka mukaan Länsi-Siperian luterilaiset olivat koottavat yhteen paikkaan, alkoi tänne tulla lättiläisiä, saksalaisia, virolaisia ja Suomesta lähetettyjä pahantekijöitä. Siirtolan ala kävi sen kautta kovin ahtaaksi ja elämä kylässä perin rauhattomaksi. Silloin pyysi luterilaisten pappi, pastori Johansson, saada perustaa uuden siirtolan, jossa kullakin kansallisuudella olisi oma kylänsä. Pyyntöön suostuttiin, ja siirtolan paikaksi määrättiin Om-joen vasen ranta, n. 120 km Omskin itäpuolella. Niin sai *Om-siirtola* vuonna 1861 alkunsa. Sekä Inkerin suomalaisilla että Suomesta lähetetyillä oli Om-siirtolassa oma kylänsä.

Suomalaisia ja ylipäättään luterilaisia pahantekijöitä ei ollut ainoastaan Länsi- vaan myös Itä-Siperiassa. Muun muassa oli heitä sangen paljon Minusinskin piirin kultakaivoksissa. Koska heidän sielunhoitonsa kävi sangen vaikeaksi, ehdotettiin 1840-luvun alkupuoliskolla, että Siperiaan lähetetyt koottaisiin kyläkuntiin. Tämä ehdotus hyväksyttiin korkeimmassa paikassa, ja pian ryhdyttiin tarpeellisiin toimenpiteisiin. Ryzhkovan asukkaat saivat kehotuksen lähteä kantaväestöksi Minusinskin piiriin perustettaviin kyliin, ja koska »vanhassa paikassa» oli liiaksikin asukkaita, noudattivat muutamat perheet kutsumusta ja lähtivät Itä-Siperiaan. Suomalaisten kylä sai nimekseen *Verhne-Suetuk*.

Siirtoloista nuorin on pieni *Ashtshegul*, Kulunda-arolla, Toms-kin kuvernementtiin kuuluvan Barnaulin piirin lounaisosassa. Sen ensimmäiset asukkaat tulivat 1880-luvun alkupuoliskolla Bugenesta, jossa eläminen muutamien mielestä oli alkanut tuntua ikävältä. Sitten tuli tänne suomalaisia Om-siirtolasta, sekä virolaisia ja lättiläisiä Bugenesta. — Nykyään on Ashtshegulissa niin vähän suomalaisia, ettei sitä oikeastaan sopisi siirtolojen lukuun ottaa. Mutta koska se on suomalaisten perustama, lienee kumminkin paikallaan, että omistamme sille muutaman sanan.

Siirtolojen historiallinen kehitys on kirjoituksessani määrännyt niiden järjestyksen. Ensin siis Ryzhkova, sitten siitä koko-

naan tahi osaksi alkunsa saaneet Bugene ja Bojarka, Om-siirtola ja Verhne-Suetuk, sekä vihdon bugenelaisten perustama Ashtshegul.

Maantieteellisesti asioita katsoen olisi järjestys ollut toinen. Siinä tapauksessa olisimme ryhmittäneet siirtolat esim. maanpinnan ulkomuodon ja kasvullisuuden mukaan. Olisimme saaneet kolme ryhmää: siirtolat metsävyöhykkeessä (Bugene, Bojarka), aroseudussa (Ryzhkova, Ishimin aron ja metsävyöhykkeen rajoilla, Om-siirtola, Baraba-arolla, ja Ashtshegul, Kulunda-arolla) ja vuoriseudussa (Verhne-Suetuk, Itä-Siperiassa).

I. Ryzhkova.

Ryzhkovan siirtola on noin 56° päiväntasaajan pohjoispuolella ja $70^{\circ} 52'$ Greenwich'istä itään. Hallinnollisesti se kuuluu Tobolskin kuvernementtiin, Tjukalinskin piiriin ja Kamyshenskojen voolostiin. Siirtola on noin 220 km Omskista luoteiseen. Ryzhkovan kylänmaan pinta-ala on 21,232,83 ha; viljelykseen sopivaa maata on 16,864,85 ha. Suurempia vesistöjä ei kylän läheisyydessä ole. Valtamaantie ei myöskään kulje kylän kautta. Venäläisistä lähikylistä mainittakoon Kolotsy, joka on pari kilometriä Ryzhkovasta länteen, Orlova (lähin kylä valtatie varrella), 12 km koilliseen, Karaulnoje, 20 km etelään, Mangutin järven pohjoisrannalla, Krutinskoje 20 km kaakkoon, Ik-järven rannalla ja voolostin kylä Kamyshenskoje, 28 km luoteiseen. Kaksi viimeksi mainittua ovat siirtolan lähikylistä suurimmat; niissä on myös postiasemat.

Katsaus siirtolan vaiheisiin.

Ryzhkova on Siperian ensimmäinen ja niin muodoin vanhin suomalainen siirtola.¹⁾ Jo vuonna 1802, siis yli sata vuotta sitten, saapui sinne muutamia suomalaisia perheitä Narvan tienoilta

¹⁾ Siperian suomalaiset nimittävät Ryzhkovaa tavallisesti „vanhaksi paikaksi“.

Inkerinmaalta. Lienee paikallaan muutamin sanoin mainita ne asianhaarat, jotka pakottivat tuon pienen joukon lähtemään syntymäseuduiltaan kauas Siperiaan.

19:n vuosisadan alussa oli maaorjuus monin paikoin Inkerinmaata tullut sietämättömäksi. Tilanomistajat pitivät talonpoikia niin ankarassa työssä, että nämät, säilyneiden kertomusten mukaan, ainoastaan öiseen aikaan saattoivat hoitaa omia pikkuviljelyksiään. Asema kävi niin tuskalliseksi, että ryzhkovalaisten esisät rupesivat miettimään, miten pääsisivät siitä. He arvelivat olevan viisainta lähettää lähetystö hallitsijan luo pyynnöllä, että hän sallisi heidän siirtolaisina muuttaa johonkin osaan laajaa valtakuntaansa. Tuumansa he panivat toimeen, ja pian saapui Pietariin kaksimiehinen lähetystö, joka kääntyi erään korkeamman virkamiehen puoleen pyynnöllä päästä keisari Aleksanteri I:n puheille. Tämä virkamies ei kuitenkaan esittänyt asiaa hallitsijalle, vaan ilmoitti Inkerin tilanomistajille, mitä heidän torpparinsa puuhasivat. Seurauksena tästä oli, että keisarin puheille tulleet ukot lähetettiin, kärsittyään, kuten kerrotaan, kidutusta, pakkotyöhön Siperiaan. — Inkeriläiset eivät kuitenkaan tällä luopuneet aikeistaan. Pian lähettivät he jälleen kaikessa hiljaisuudessa lähetystön Pietariin. Uuden lähetystön jäsenet kääntyivät muutaman sotamiehen puoleen kysymyksellä, miten he voisivat päästä keisarin puheille. Tämä näytti heille erään paikan, jonka ohi keisarin piti mennä, ja kehotti heitä heittäytymään polvilleen ja ojentamaan hallitsijalle pyyntöpaperinsa. Niin he tekivätkin, sillä seurauksella, että Aleksanteri I muutaman päivän perästä kutsutti heidät luokseen ja lupasi täyttää heidän pyyntönsä. Hän lähetti heti yhden virkamiehistään Narvaan tutkimaan asiaa. Tämä käyttäytyi kuitenkin hyvin puolueellisesti ja saattoi semmoisen pelon sikäläisiin suomalaisiin, että monet eivät uskaltaneet pysyä päätöksissään. Niille, jotka olivat rohjenneet ilmottautua halullisiksi lähtöön, määrättiin muutaman päivän aika, jonka kuluttua heidän piti lähteä pitkälle matkalleen Siperiaan. — Monta vaivaa kuuluvat he kärsineen, ennenkuin saapuivat Ryzhkovaan Tobolskin kuvernementissä.

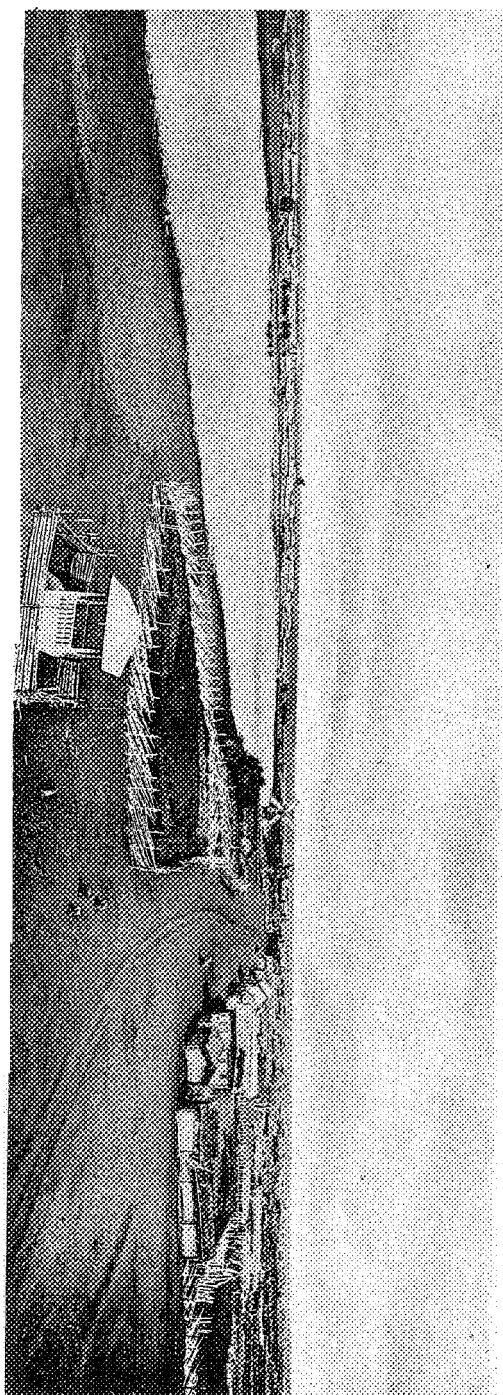
Saavuttuaan uuteen asutopaikkaansa, huomasivat kansalai-

semme, että heiltä puuttui paljon sellaista, jota heillä ennen oli ollut, vaikkakin heidän elämänsä oli tullut paljoka vapaammaksi. Ensi aikoina painoi heidän mieliään etenkin se, ettei heillä ollut minikäänlaista uskonnollista hoitoa. Poistaakseen tämän epäkohdan, aikoivat he kääntyä kreikkalais-katoliseen uskoon. Tästä tuumasta sai heidät estetyksi muuan heidän vanhuksistaan, joka sittemmin toimitti heidän kirkolliset tehtävänsä. Hän kehotti heitä pysymään isiensä uskossa ja sai heidät rakentamaan siirtolaan pienen rukoushuoneen. Muutamien vuosien kuluttua lähettivät he Tobolskiin lähetystön pyytämään itselleen luterilaista pappia. Tämä pyyntö täytettiin vuonna 1820, jolloin siirtolaan asettui asumaan pappi, jota Ryzhkovin asukkaat muistelevat nimellä *Roman Karpitsh*. Hänen piiriinsä kului myös Omskin kaupunki. Roman Karpitsh oli suuresti katolisuuteen taipuva pappi; onpa joskus väitetty hänen olleenkin roomalais-katolisen sielunhoitajan, joka erehdyksestä oli tullut määrätyksi luterilaiseen siirtolaan. Varmaa on, että hän tuntuvasti sekotti näitä kahta uskonnon muotoa toisiinsa. Hän toimitti juhlallisia kirkollisia menoja, joissa vahakynttilöitä poltettiin ja luettiin pitkiä rukouksia lukkarin kulkiessa suitsutellen koreiden pyhimyskuvien kaunistamassa kirkossa. Kummallinen mies oli Roman Karpitsh muussakin suhteessa. Hänen luonaan kävi tuon tuostakin ylhäisiä vieraita ja hänellä oli laajat tuttavapiirit ympäri Venäjää. Hänen viinikellarinsa oli hyvässä huudossa ja hänen pidoistaan tietävät nykysetkin Ryzhkovin asukkaat paljon kertoa. Maanviljelijänä ja karjan kasvattajana oli Roman Karpitsh ensimmäinen siirtolassa. Peltonsa olivat erinomaisessa kunnossa ja karjansa oli parasta rotua.

Roman Karpitshin jälkeen oli Ryzhkovassa pappina muuan Suomesta saapunut *Pundani*. Hän pani toimeen uskonpuhdistuksen seurakunnassaan; juhlasuitsutukset ja pyhimysten kuvat poistettiin kirkosta. Suitsutusvehkeet lienevät olleet kauan tallessa, kunnes myöhemmin eräs kirkon miehistä, jonka hoitoon Ryzhkovin siirtola kuului, ominkätisesti särki tuon hauskan, mutta hänen mielestään turmiollisen muiston.

19:n vuosisadan ensimmäisinä vuosikymmeninä oli Ryzh-

I. Ryzhkova

nākōispainos ntamo 2012

9 789522 153548 >

www.ntamo.net